

Голові спеціалізованої вченої ради Д 14.052.03
Державного університету «Житомирська політехніка»
д.держ.упр., д.е.н., проф. СВІРКО Світлані

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

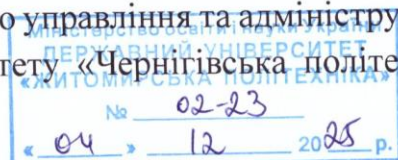
доктора наук з державного управління, доцента Тишка Дмитра Федоровича
на дисертаційну роботу Колосовської Ірини Ігорівни на тему:
«Механізми формування, розвитку та поширення соціальної концепції
публічного управління», подану на здобуття наукового ступеня
доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 –
механізми державного управління

Актуальність теми дисертації, зв'язок з науковими програмами, планами, темами

У контексті трансформаційних процесів, що відбуваються в Україні, дедалі більшої наукової та практичної значущості набуває модернізація системи публічного управління з акцентом на посилення її соціальної спрямованості. Сучасний етап розвитку держави характеризується необхідністю переосмислення ролі публічного сектору як каталізатора не лише економічного зростання, але й забезпечення соціальної стійкості та інклюзивного розвитку. Це зумовлює необхідність формування інноваційної управлінської моделі, орієнтованої на пріоритети соціальної інклюзії, забезпечення рівності можливостей та ефективного доступу всіх верств населення до суспільних благ, з інтеграцією принципів сталого розвитку та соціальної резильєнтності. Особливої актуальності дана проблематика набуває в умовах глибоких соціально-економічних потрясінь, спричинених війною в Україні, масовою внутрішньою міграцією, руйнуванням критичної інфраструктури та дефіцитом ресурсів. Такі фактори визначають необхідність перегляду функціональних і структурних засад діяльності державних інституцій, що покликані забезпечувати не лише стабільність ключових процесів, але й оперативну адаптацію до динамічних кризових умов.

З огляду на зазначене, тематична спрямованість дисертаційної роботи на обґрунтування новітніх механізмів формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління, засвідчує її актуальність, своєчасність і практичну значущість.

Дисертаційна робота Колосовської І.І. має прикладний характер і пов'язана із науково-дослідною тематикою Державного університету «Житомирська політехніка» «Інноваційні механізми публічного управління та адміністрування» (№ 0121U111051) та Національного університету «Чернігівська політехніка»:

«Європейський досвід інноваційного розвитку системи публічного управління для забезпечення суспільної стабільності України» (№ 0120U104277); «Механізми державного управління регіональним розвитком в умовах переформатування владних відносин» (№ 0120U105292); «Публічне управління та децентралізація влади» (№ 0120U101815). У процесі роботи над зазначеними темами авторкою сформульовано комплекс науково-прикладних положень щодо впровадження адаптивних механізмів для підвищення ефективності та соціальної орієнтовності публічно-управлінських рішень; розробки критеріїв зменшення регіональних дисбалансів і підвищення рівня соціального благополуччя; визначення напрямів реформування системи надання соціальних послуг, підвищення їх якості та доступності для вразливих категорій населення.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність

Наукова достовірність і обґрунтованість наведених положень, отриманих результатів та сформульованих висновків забезпечується системністю дослідницького процесу та логічною структуризацією матеріалу. Інтеграція теоретичних положень із практичними підходами свідчить про концептуальну цілісність роботи та достовірність наукових результатів. Використання сформованої теоретико-методологічної бази дозволило здобувачці досягти поставленої мети дослідження, що підтверджує комплексність, завершеність та прикладну цінність дисертаційної роботи. Слід підкреслити, що при визначенні мети та завдань дисертації авторкою чітко окреслено особистий внесок у розробку обраної проблематики, а також продемонстровано новаторський характер сформованих основних положень і висновків, що свідчить про їх значущість для теоретичного і практичного рівнів дослідження.

Під час виконання дисертаційної роботи використано низку загальнонаукових і спеціальних методів (ретроспективного аналізу, транзитивного та інноваційного моделювання, ідеалізації, аналізу та синтезу, наукового абстрагування, категоріального аналізу, структурно-функціональний, аксеологічний, логіко-аналітичний, причинно-наслідковий), принципів (цілепокладання, порівняльних альтернатив, вибору оптимальних критеріїв, дуальності управління, управління якістю рішень) та підходів (комплексний, системний, ситуаційний, діалектичний, критеріальний, проблемно-орієнтований) сучасної наукової методології.

У першому розділі у межах узагальнення теоретико-наукових підходів у дослідженні феномену соціального, авторкою вказано на його складність, багатоаспектність та мультидисциплінарний характер» як ключового чинника сучасних трансформаційних процесів, сформульовано авторське трактування дефініції «соціальне» з позиції науки публічного управління. Здійснено класифікацію базових складових соціального у публічному управлінні на основі

системи відповідних критеріїв. Охарактеризовано основні категоріальні складові соціальної сфери (охорона здоров'я; освіта; зайнятість; соціальний захист) та розкрито теоретичні основи їх взаємозв'язку. Наголошено на необхідності комплексного представлення структурно цілісної соціальної концепції публічного управління на основі обґрунтування системної інтегрованості зазначених сфер та урахування новітніх викликів та загроз. Запропоновано розглядати соціальну концепцію публічного управління як визначальну цінність творення суспільного консенсусу та чинник динамічної стабільності, спрямованої на захист соціальних норм, порядків, інтересів в умовах суспільної транзитивності.

У другому розділі здійснено типологічне узагальнення базових характеристик сучасних моделей та концепцій публічного управління соціальною сферою з урахуванням принципу відповідності соціальним стандартам, нормам та цінностям. Проаналізовано сучасні міжнародні індекси, що відображають ступінь інституційної спроможності та соціального прогресу ключових суспільних сфер, визначено систему індикаторів, що можуть слугувати аналітичною базою для виокремлення основних детермінант формування соціальної концепції публічного управління (соціальна врівноваженість, відповідальність, рівень соціального капіталу, соціальна безпека та якість життя). Запропоновано авторську методологію формування та розвитку соціальної концепції публічного управління, вибудовано структурно-інституціональний ланцюжок взаємодії «цінності – потреби та пріоритети – стратегічно-ресурсний потенціал – гармонізація інтересів усіх заінтересованих сторін – управлінський регулятивний вплив – соціальна безпека» як базову модель для ефективного управління соціальною сферою. Визначено, що ключовою системно-універсальною характеристикою соціального у функціонуванні системи публічного управління з позиції ефективності є її адаптивність. Авторкою розроблено методичні підходи кількісного вимірювання оптимального рівня адаптивної спроможності системи управління соціальною сферою через систему критеріїв еластичності/інерційності/варіативності; запропоновано математичну схему, що дозволяє прогнозувати потенційні сценарії розвитку на основі урахування впливу зовнішніх і внутрішніх факторів соціальної безпеки.

У третьому розділі розкрито особливості нормативно-правового регулювання публічного управління в контексті соціальних гарантій, стандартів, норм, вказано на наявні прогалини у частині законодавчого закріплення стандартів соціального забезпечення та правових механізмів їх практичної імплементації. Окреслено напрями удосконалення нормативної бази та підвищення ефективності правозастосування щодо реалізації прав і соціальних стандартів для різних категорій населення. Виокремлено ключові інституційно-функціональні характеристики забезпечення розвитку соціальної сфери

(інституційну визначеність, функціональну спрямованість; координаційний характер; регулятивну ефективність). Авторкою ідентифіковано ключові виклики у сферах соціального захисту, зайнятості, охорони здоров'я, освіти та здійснено їх систематизацію за відповідними напрямками. Здійснено аналіз динаміки бюджетних витрат на фінансування соціальної сфери в Україні, визначено управлінські пріоритети подолання системних викликів. Наголошено на важливості удосконалення аналітично-оцінювального інструментарію моніторингу для визначення реалістичних потреб вразливих груп і прогнозування їх життєвих траєкторій, підвищення ефективності програмного планування соціальних ініціатив із чітким таргетуванням на соціально вразливі категорії, розвиток цифрових платформ та інноваційних сервісів.

У четвертому розділі авторкою досліджено структурно-функціональні характеристики базових механізмів формування соціальної концепції публічного управління та виявлено проблемні аспекти їх реалізації. Обґрунтовано ефективність державно-приватного партнерства як системотворчого каталізатора формування стратегічного потенціалу соціальної концепції публічного управління та конкретизовано на основі вивчення зарубіжного досвіду ключові напрями його застосування у сферах освіти, охорони здоров'я, зайнятості, соціального захисту. Наведено авторське трактування стратегічного потенціалу соціальної концепції публічного управління, запропоновано системно-універсальну модель його розвитку, що відображає напрями реалізації та результативність освоєння основних видів потенціалу (організаційно-трудового, управлінського, інноваційного, інформаційного) у контексті прикладних засобів стратегічного публічного управління. Розроблено практико-орієнтовану ієрархічну систему показників та інтегральних критеріїв виміру параметрів стратегічного потенціалу соціальної концепції публічного управління, що охоплює чотири рівні. Запропоновано індекс стратегічного потенціалу як інтегральний інструмент для кількісно-якісної оцінки соціально-управлінських процесів. Вказано на наявність прямої кореляційної залежності між рівнем стратегічного потенціалу та здатністю системи демонструвати адаптованість до соціальних викликів і криз. Авторкою запропоновано вихідну систему новітніх адаптивних механізмів розвитку і поширення соціальної концепції публічного управління та розроблено структурну схему їх взаємодії, що ґрунтується на сучасних принципах співуправління, якості, впливу та соціальної інтегративності.

У п'ятому розділі запропоновано визначення консолідованих чинників формування соціальної концепції публічного управління та сформовано їх систему як ключовий аналітичний параметр, що визначає траєкторію розвитку соціальної концепції публічного управління та забезпечує інтеграцію стратегічних пріоритетів соціальної сфери. Доведено, що детермінуюча функція консолідованих чинників створює системні умови для внутрішніх структурних

змін соціальної сфери через новітні механізми публічного управління. Авторкою розроблено організаційно-процесну модель визначення причинно-наслідкового впливу соціальної концепції публічного управління, яка інтегрує стратегічні цілі, управлінські, економічні та соціальні процеси, а також суспільні результати, забезпечуючи оцінку ефективності управлінських рішень у динамічному та транзитивному розвитку системи. Запропоновано інтегративно-транзитивну модель розвитку та поширення соціальної концепції, що функціонує як багаторівнева динамічна система і забезпечує комплексне науково-теоретичне, емпіричне та праксеологічне осмислення соціальної спрямованості управлінських процесів. Визначено цілеорієнтованість соціальної концепції публічного управління через системно-інтегративний підхід до формування та реалізації соціальних проєктів і програм на основі ланцюжка «потреби/пріоритети – ключові чинники – вектори розвитку – адаптивні механізми – трансформаційні зміни», що підвищує ефективність державних та муніципальних ініціатив у соціальній сфері. Розроблено практичні рекомендації, що впроваджують гнучкі, адресні та аналітично обґрунтовані управлінські підходи у сферах зайнятості, соціального захисту, освіти, охорони здоров'я, спрямовані на зміцнення резильєнтного потенціалу та стійкості громад/регіонів/країни.

Викладене вище свідчить про високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи. Висновки в цілому відповідають поставленим завданням та належним чином відтворюються в оприлюдненому тексті реферату.

Наукова новизна положень і результатів, одержаних здобувачем особисто та поданих на захист

Аналіз наукових положень та результатів, що виносяться на захист, засвідчує високий рівень їхньої наукової новизни. Зокрема, у дисертаційній роботі:

уперше запропоновано концептуальну основу соціальної концепції публічного управління та розроблено інтегративно-транзитивну модель її розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління як сукупність наукових теорій, моделей та концепцій з виокремленням їх механізмів формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління, зорієнтовану на мінімізацію соціальних ризиків та збереження динамічної соціальної стійкості.

У роботі удосконалено по-перше, науково-теоретичне розуміння особливостей політики держави щодо формування, розвитку та поширення

соціальної концепції публічного управління як принципово нової системи соціальних відносин, що 1) обумовлена соціальною транзитивністю українського суспільства, передбачає спрямованість на досягнення міжнародних орієнтирів та стандартів соціальної безпеки, підвищення індексу людського розвитку; 2) актуалізується у змістовній ідентифікації та практичному впровадженні ключових напрямів імплементації соціальних ініціатив у форматі програм, проєктів і послуг у сферах зайнятості, соціального захисту, освіти та охорони здоров'я з урахуванням іманентних чинників впливу та адаптивних механізмів з метою підвищення ефективності управлінських рішень соціального управління як системного явища, що розкривається з погляду його категоріальних складових, обумовлюється сутнісними дефініціями суб'єкт-суб'єктної взаємодії на всіх рівнях суспільного розвитку; визначається досягненням соціальних норм, порядків, інтересів; являє собою структурно-функціональний вимір публічного управління; характеризується певним рівнем суспільної стабільності та безпеки; по-третє, базові управлінські механізми взаємодії шляхом виокремлення механізмів інтегрованої інституційно-організаційної взаємодії та комунікативно-адаптаційних механізмів партнерської взаємодії; по-четверте, підходи до оцінювання вимірів результативності поширення соціальної концепції публічного управління як єдиний комплекс інституціонального, структурно-функціонального та соціального підходів, що відображає орієнтованість на врахування соціально-системних та інституціональних характеристик ключових категоріальних складових соціального в системі публічного управління.

Набули подальшого розвитку:

понятійно-категоріальний апарат дослідження, що репрезентовано логіко-категоріальною сукупністю термінів та понять проблемного поля у сфері державного управління соціальною сферою, скерованого на формування, розвиток та поширення соціальної концепції публічного управління;

інструментальна методика комплексної оцінки адаптивної спроможності системи публічного управління до розвитку та поширення соціальної концепції;

синергетична сукупність моделей формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління на основі комбінаторної рефлексії методологічних підходів до реалізації державної соціальної політики (1) системно-універсальна модель управління розвитком стратегічного потенціалу, 2) організаційно-процесна модель причинно-наслідкового впливу на формування соціальної концепції публічного управління 3) організаційно-функціональна модель інтегрованого публічно-управлінського впливу в умовах соціальної транзитивності);

виокремлення синтетичних індикаторів та показників соціальної ефективності функціональної діяльності управлінських суб'єктів з метою оцінки спрямування публічно-управлінської діяльності в соціальній сфері на

генерування результатів виконання поставлених цілей за відповідними стратегічними напрямками через виконання тактичних кроків і задач, результуючий показник яких відображається через задоволеність суспільних потреб та загальний рівень життя громадян;

науково-прикладне розуміння концепту стратегічного потенціалу формування соціальної концепції публічного управління, виокремлення стратегем його освоєння та розвитку;

систематизація ключових детермінант формування соціальної концепції публічного управління за п'ятьма цільовими вимірами (соціальна рівноваженість, соціальна відповідальність, соціальний капітал, соціальна безпека, соціальна якість) шляхом конкретизації їх показників та індикаторів задля комплексного моніторингу, оцінювання, коригування соціальної політики.

Практична значимість результатів дисертаційного дослідження

Практичне значення дисертаційної роботи полягає в тому, що основні положення та висновки дисертації доведені до рівня конкретних рекомендацій та є доцільними для впровадження у діяльності органів публічної влади, профільних міністерств і відомств. Зокрема, результати дисертаційної роботи «Механізми формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління» використано: у депутатській та законотворчій діяльності при формуванні аналітичних підходів до оцінювання ефективності соціальних механізмів у публічному управлінні, інтеграції соціальної концепції у систему прийняття управлінських рішень органів державної влади та місцевого самоврядування (дов. №238/1414 від 17.10.2025 р.); Центром адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу, в частині формування рекомендацій щодо модернізації системи соціального обслуговування із дотриманням європейських стандартів у межах проєктів Twinning; розробки пропозицій із запровадження соціально-орієнтованих підходів у публічному управлінні у межах заходів TAIEХ та при розробленні критеріїв оцінки якості управління, вдосконалення адміністративних процесів соціальної сфери у межах співпраці з програмою SIGMA (дов. від 09.09.2025 № 77/0/94-25); діяльності Представника Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, зокрема, в частині удосконалення методики моніторингових візитів до закладів соціального захисту дітей, людей похилого віку та людей з інвалідністю з урахуванням соціальних індикаторів якості життя та доступності послуг (дов. №17000.2/25/53 від 28.10.2025 р.); Вищою школою публічного управління при підготовці загальних короткотермінових програм підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування (дов. № 9824/1402-25 від 03.11.2025); Львівським обласним центром зайнятості взято до уваги конкретні напрями і механізми удосконалення системи надання освітніх ваучерів у сфері зайнятості (дов. №13.1-4220/25 від 04.11.2025 р.); Львівським обласним центром соціальних

служб в частині здійснення методичного супроводу розробки положень, механізмів персоналізації соціальної допомоги через індивідуалізовані плани підтримки та соціальні контракти (дов. №740 від 12.09.2025 р.); Департаментом охорони здоров'я ЛОДА щодо запровадження та масштабування мобільних цифрових медичних пунктів для доступу до якісної медичної допомоги в сільських і віддалених громадах(дов. 22-4876/0/3-25 від 04.11.2024 р.); Службою у справах дітей Львівської ОДА щодо удосконалення механізмів оцінювання стану задоволення базових потреб і забезпечення безпеки дитини, доступності освітніх, медичних, реабілітаційних, соціальних та інших послуг (дов. №972/6 від 01.09.2025 р.); Департаментом освіти і науки Львівської ОДА в частині напрацювання стратегічних підходів до розбудови комплексної інклюзивної освітньої системи та індивідуалізації освітнього процесу (дов. №03-01/10/2728 від 03.11.2025 р.). Окремі дисертаційні положення науково-методичного характеру впроваджено в навчальний процес НУ «Чернігівська політехніка» при підготовці навчальних матеріалів дисциплін ОНП «Публічне управління та адміністрування» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (дов. від 03.11.2025 р. № 202/08-2792/ВС).

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в публікаціях, зарахованих за темою дисертації

Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено у 58 наукових працях, серед яких: 7 розділів у колективних монографіях, 8 статей у закордонних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus, 22 статті у наукових фахових виданнях України, 3 статті в інших наукових виданнях, опублікованих за кордоном, а також 18 тез доповідей, опублікованих у матеріалах науково-практичних конференцій.

Публікації повністю розкривають зміст дисертаційної роботи і свідчать про самостійність отриманих наукових результатів. Кількість опублікованих праць є достатньою для висвітлення результатів дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління відповідно до визначених законодавством вимог.

Відсутність порушень академічної доброчесності

У дисертаційному дослідженні та публікаціях Колосовської І.І., які оприлюднюють результати наукової роботи, не виявлено порушень академічної доброчесності, у тому числі академічного плагіату чи фальсифікацій. У публікаціях повністю представлені результати досліджень здобувачки з правильними посиланнями на використані джерела, що відображають формування авторської позиції.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Попри наявні позитивні сторони дисертаційного дослідження та новаторські пропозиції, певні положення, викладені у роботі, потребують додаткового пояснення:

1. У роботі обґрунтовано необхідність модернізації інституційної структури публічного управління для підвищення її соціальної орієнтованості, ефективності та відкритості. Водночас доцільно було б чіткіше конкретизувати, які саме інноваційні напрями інституційного оновлення публічного сектору дисертантка пропонує в контексті поширення соціальної концепції публічного управління.

2. Аналізуючи актуальні виклики та управлінські пріоритети в галузі охорони здоров'я авторка наголошує на важливості питань залученості громадян та налагодження дієвого зворотного зв'язку, проте не конкретизує наскільки сьогодні такі проблеми є критичними і яким чином вони впливають на ефективність соціально орієнтованого публічного управління у цій сфері.

3. Важливою науковою перевагою дисертації є запропонована методика оцінювання адаптивності системи управління соціальною сферою, що враховує вплив зовнішніх і внутрішніх факторів та сприяє формуванню обґрунтованих управлінських рішень. Для підвищення наукової та практичної цінності доцільно навести приклади застосування методики у форматі моделювання конкретних сценаріїв управлінських змін для оцінки адаптивної спроможності системи в реальних умовах.

4. При обґрунтуванні системи адаптивних механізмів розвитку та поширення соціальної концепції здобувачка оперує поняттями «напрями» та «інструменти» реалізації. Водночас, на нашу думку, недостатньо змістовно розкрито взаємозв'язок між ними з позиції практичної імплементації запропонованих механізмів. Зокрема, не визначено, яким чином конкретні інструменти реалізації забезпечують виконання стратегічних напрямів, і як їх взаємодія сприяє адаптивності системи управління.

5. Потребують додаткового уточнення функціональні, ресурсні та процедурні характеристики виокремлених видів стратегічного потенціалу соціальної концепції публічного управління (організаційно-трудового, управлінського, інноваційного, інформаційного), що сприяло б комплексній оцінці ефективності соціально орієнтованого управління та формуванню адаптивних стратегій у трансформаційних умовах.

Втім, зазначені зауваження та побажання не є суттєвими, не применшують наукову значущість і цілісність дисертаційного дослідження та мають здебільшого дискусійний характер.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Колосовської Ірини Ігорівни на тему «Механізми формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління» є завершеною, оригінальною науковою працею, в якій отримано нові науково обгрунтовані результати у галузі науки державного управління, спрямовані на вирішення комплексної наукової проблеми – обгрунтування теоретико-методологічних засад формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління та розроблення на цій основі науково-прикладних рекомендацій щодо адаптивних механізмів модернізації публічного управління в контексті соціально орієнтованого сталого розвитку України. Тема і зміст дисертації відповідають спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління.

З огляду на актуальність, наукову новизну дослідження та значимість його результатів для теорії і практики державного управління, дисертаційна робота повністю відповідає вимогам пунктів 6-9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМУ №502 від 19.05.2023 р., №507 від 03.05.2024 р.), а її автор – Колосовська Ірина Ігорівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри ортопедичної стоматології
Національного медичного університету
імені О.О.Богомольця

Дмитро ТИШКО

